

Taleyi naməlum qalmış Səvfət Məlik Zərdabi

Həsən bəy Zərdabinin oğlunun məzarı Ankarada tapılıb

Tariximizi dərinləndirən öyrənmək və gələcək nəsillərə çatdırmaq üçün Azərbaycanın müstəqilliyinə gedən yolda xidmətləri olmuş və mühacir həyatı yaşamış hər bir soydaşımızın irsinin araşdırılması vacibdir. Mühacirət edərək Azərbaycanın azadlığı uğrunda layiqli fəaliyyət nümunəsi yaratmış belə soydaşlarımızdan biri də milli mətbuatımızın banisi Həsən bəy Zərdabinin 4 övladından üçüncüsü olan Səvfət Məlik Zərdabidir. Onun həyat və yaradıcılığının öyrənilməsi həm də Həsən bəy Zərdabinin xatirəsinə ehtiram əlamətidir.

1898-ci ildə doğulan Səvfət Zərdabi 1917-ci ildə Latviyada Riqa Politexnik Universitetinə daxil olub, daha sonra təhsilini Almaniyada davam etdirərək mühəndis ixtisasına yiyələnib. Onun adı Paris Sülh Konfransında iştirak edəcək Azərbaycan nümayəndə heyətinin tərkibində olsa da, naməlum səbəblərdən konfransa qatıla bilməyib.

Səvfət Zərdabi 1921-ci ildə ölkəmizi tərk edib və bir daha geri qayıtmayıb. Türkiyədə yaşayan Səvfət Zərdabi mühacirət mətbuatının formalaşmasında yaxından iştirak edib, "Türk izi" və "Mücahid" dərgilərində siyasi-publisistik yazıları dərc edilib. 1952-ci ildə Ankarada yaradılmış Azərbaycan Milliyyətçilər Dərnəyinin qurucularından olub. Ankaranın memarlıq-quruculuq işlərində böyük rolunu oynayan Səvfət Zərdabinin şəkli Türkiyə memarlıq muzeyində qorunur.

2016-cı ildən aparılan axtarış

1976-cı ildə vəfat edən Səvfət Zərdabinin məzarının harada olduğu təxminən bir həftə əvvəl qədər heç kimə məlum deyildi. Bu istiqamətdə 2016-cı ildən bəri axtarış aparılan "Şərq" qəzetinin baş redaktoru Akif Aşırılı yalnız bu günlərdə Səvfət Zərdabinin məzarını tapıb. Onun məzarı Ankaranın Karşıyaka məzarlığında həyat yoldaşı Nəzihə xanımın məzarının yanında tapılıb.

Bu barədə qəzetimizin əməkdaşına danışan Akif Aşırılı dedi ki, zaman-zaman onun barəsində müxtəlif məlumatlar əldə etsə də, onun sonrakı həyatını, ölüm səbəbini, məzarının harada olduğunu öyrənmə bilmirdi. Bəzi ehtimallara görə, Səvfət Zərdabi ömrünün sonlarına yaxın Almaniyaya köçüb və orada vəfat edib. "Amma görünür, bu mülahizələr yanlış imiş. Türkiyəyə səfərlərimdə ölkəmizlə bağlı istənilən kitabı əldə etməyə çalışıram. Belə səfərlərin birində köhnə kitabların satıldığı bir mağazadan Azərbaycan Milliyyətçilər Dərnəyinin nizamnaməsi ilə rastlaşdım. Orada təşkilatın təsisçilərinin adı, soyadı və ünvanları qeyd edilmişdi. Qurucuların siyahısında Səvfət Məlik Zərdabinin də adı var idi. Daha sonra mühacirət mətbuatını araşdıranda Səvfət Zərdabinin imzasına rast gəldim. Sən demə, o, "Mücahid" dərgisinin nəşri və baş yazarı olub. Bütün bunlar diqqətimi çəkdi, ona görə Zərdabinin varisinin taleyi ilə bağlı araşdırma aparmağa başladım, Türkiyəyə sorğular göndərdim. Aydın oldu ki, Səvfət bəy həm də Türk Mühəndisləri Ocağının əsas qurucularından olub. Təəssüf ki, haqqında dəqiq məlumat ala bilməydim, varisi də yox idi. Deyilənlərə görə, bir oğlu dünyaya gəlsə də, erkən yaşlarında vəfat edib", - deyərək araşdırmaçı bildirib.

İstanbuldan Ankarayadək...

Bəzi dərgilərdə Səvfət Zərdabinin ömrünün sonlarına yaxın yazdığı tərcümeyi-hal, fotoları və məqalələri dərc olunub. Onun mühacirətdə yazdığı məqalələrin bir qismi Akif Aşırılıın "Həsən bəy Zərdabinin varisi" kitabında yer alıb.

Bütün bunlara rəğmən Səvfət Zərdabinin vəfatı və dəfnini ilə bağlı təfəsilatlı məlumatlar əldə etmək müm-

kün olmayıb. Lakin Akif Aşırılı ümidlərini itirməyərək araşdırmalarını davam etdirib. Mücahid soydaşımızın məzarını tapmaq üçün hər dəfə Türkiyəyə gedəndə məzarlıq müdirlikləri ilə maraqlanıb. Məzarı əvvəl İstanbulda axtarsa da, sonra buna Ankarada qərar verib. Onun sözlərinə görə, Ankarada Əsri məzarlığında aldığı məlumatdan sonra məzarı tapıb: "Ankaraya səfərlərimin birində Əsri məzarlığına - Məmməd Əmin Rəsulzadənin də məzarı olan yerə getdim. Maraqlandım, arxivə araşdırdılar, 1976-cı ildə həmin məzarlıqda Səvfət Məlik Zərdabi adlı şəxsin dəfn olunmadığını bildirdilər. Lakin mənə məlumat verdilər ki, elə Ankarada yerləşən Karşıyaka məzarlığında Nəzihə Məlik Zərdabi adlı bir nəfərin qəbri var. Elə bunu eşidərsən, ora yola düzəldim..."

Beləliklə, bir neçə illik araşdırmadan sonra Səvfət Zərdabinin Ankaranın Karşıyaka məzarlığında dəfn edildiyi aşkarlandı. Onun məzar daşının üzərində "Azərbaycan əsrafından Hasan beyin və Hanife hanımın oğulları Safvet Melik Zerdabi. Ruhuna fatiha. 1898 - 1976" sözləri yazılıb.

Həsən bəy Zərdabiyə olan mənəvi borcumuz

Akif Aşırılıın sözlərinə görə, təəssüf ki, Səvfət Zərdabinin qəbri baxımsız, hətta başdaşı qırılmış vəziyyətdə olub. Görünür, soydaşlarımızın xəbərsiz olduğu həmin məzarlara uzun müddət heç kim baş çəkməyib. Karşıyaka məzarlığında Akif Aşırılıın ən çox təsir-ləndirən məqam isə ona məzarlıq işçiləri tərəfindən ünvanlanan sual olub. "Əfəndim, bu şəxs kimdir?" sualına o, bir anlıq nə cavab verəcəyini bilməyib. "Sonra dedim ki, Səvfət Zərdabi Azərbaycan xalqının övladı, dövlət müstəqilliyimiz uğrunda mübarizə aparmış mücahid və milli mətbuatımızın banisi Həsən bəy Zərdabinin varisidir. Bizə müstəqil Azərbaycanı və azad sözü əmanət qoymuş qurucularımızın varisini göz bəbəyimiz kimi qorumaq borcumuzdur. İndi onun arxasında bütün Azərbaycan dayanır. O, tək-cə Azərbaycan deyil, bütün türk xalqlarının oğludur", - deyərək baş redaktor bildirir.

Akif Aşırılıın sözləri ilə desək, taleyi naməlum qalmış Səvfət Zərdabinin ömür yoluna işıq tutmaq azərbaycançılığın ideoloji əsaslarının yaranmasında böyük rolunu oynayan Həsən bəy Zərdabiyə mənəvi borcumuzdur. Atasını kimi daim xalqımızın istiqlalı uğrunda çalışan soydaşımızın həyatının tədqiqi həm də xalqımızın müstəqillik tarixinin öyrənilməsi baxımından mühümdür.

*Nəzrin QARDAŞXANOVA,
"Azərbaycan"*